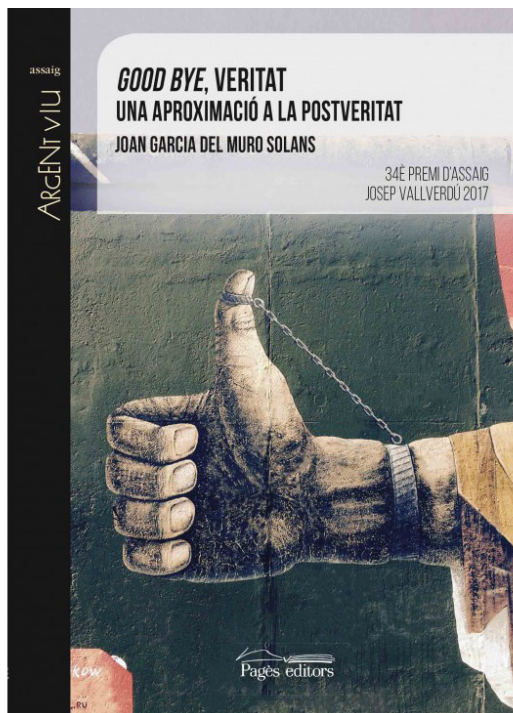

ENS AGRADA QUE ENS MENTEIXIN?

VEURE EL MÓN A TRAVÉS DELS ALGORITMES

GOOD BYE, VERITAT

Una aproximació a la postveritat

Quan? On?

20 de febrer, 18h

Espai Betúlia - Centre de la paraula i les lletres
C/Enric Borràs, 43-37. 08912, Badalona

Fitxa Tècnica

Autor: Joan Garcia del Muro Solans

Pàgines: 238

Editorial: Pagès Editors (Col·lecció Argent Viu)

Data d'edició: Abril 2018

Idioma: Català

ISBN: 978-84-9975-975-3

Premis: 34è Premi d'Assaig Josep Vallverdú 2017

Sinopsi

La veritat sembla que s'ha convertit en una més de les mercaderies que tenim al nostre abast: actuem com si estiguéssim convençuts que podem adquirir la veritat que més ens convingui, la més còmoda, la que menys desestabilitzi els nostres prejudicis. És allò que es coneix com a postveritat, un concepte que ha connectat de manera admirable amb el consumisme que caracteritza la cultura actual. La validesa d'un discurs no té ja res a veure amb antigues adequacions entre allò que es diu i la realitat dels fets. Té a veure amb el poder. La veritat del discurs només depèn que tinguem prou poder per comprar-la i, després, per fer-la valer, per imposar-la. La voluntat alliberadora que comportava el good bye a la veritat, en realitat, ha estat ben paradoxal: ha contribuït a alliberar aquells que ja eren lliures (i a sotmetre encara un xic més aquells a qui, en teoria, havia d'alliberar).

L'obra reflexiona de forma pausada sobre la postveritat i alerta sobre les conseqüències de la pèrdua de sentit del concepte de veritat. "Si prefereixo creure allò que m'agrada, el llenguatge perd el seu valor i se'n ressent la democràcia".

Autor

Joan Garcia del Muro Solans (Lleida, 1961), catedràtic de filosofia a l'Institut Obert de Catalunya i professor a la Facultat de Filosofia de la Universitat Ramon Llull. És un dels assagistes més guardonats en català. Entre les seves obres destaquen: *Ésser i conèixer* (1994), *Història de la Filosofia* (1997), *El pensament ferit* (Premi Mancomunitat de la Ribera Alta 1999), *Totalitarisme postmodern* (Premi Ernest Lluch a la cultura i els drets humans 2002), *Ficcions còmplices* (Premi Octubre d'assaig Joan Fuster 2003), *Com ens enganyem* (Premi Mancomunitat de la Ribera Alta 2007), *Menú del dia: carn de canó* (Premi Sant Miquel d'Engolasters 2010), *La generació easy o de l'educació en l'era del buit* (Premi d'assaig pedagògic Joan Profitós 2013), *Soldats del no-res* (Premi Octubre d'assaig Joan Fuster 2016).

“La postveritat ha arribat a la política catalana”

*Joan Garcia del Muro és filòsof. Ha realitzat nombrosos estudis sobre el totalitarisme i sobre l'educació, però també s'ha preocupat molt pel concepte de veritat. És aquesta preocupació que l'ha dut a publicar *Good bye, veritat. Una aproximació a la postveritat*, un llibre que el 2017 li va fer guanyar el premi d'assaig Josep Vallverdú i que ara publica l'editorial Pagès. En aquesta obra Garcia del Muro es planteja com la postveritat ha arribat a qüestionar el mateix concepte de veritat i es pregunta per a qui ha resultat beneficiós això.*

Al seu llibre presenta un llistat impressionant de notícies falses que han estat difoses com a certes malgrat que hi ha proves de la seva falsedat. Són les úniques, o n'hi ha més?

N'hi ha moltíssimes més. La selecció de les notícies va ser una part important de la feina de fer aquest llibre, perquè n'hi ha infinitat. Aquest llibre el vaig acabar fa un any i mig, però ha marcat la meua forma de llegir. Cada dia, ara, trobo noves notícies falses... No tant als mitjans tradicionals, com a les xarxes, sobretot...

“La postveritat és més perversa que la mentida”

Què diferencia la postveritat de la mentida de sempre?

Postveritat no és igual a mentida, tot i que generalment es parla de la postveritat usant-la com a sinònim de mentida. Per a mi la postveritat té un component que la fa més perversa que la mentida. La postveritat és una situació epistemològica a la que s'arriba després d'haver diluït la veritat. És acomiadar-se de la veritat. Després de la fi de la Segona Guerra Mundial s'argumenta que s'han defensat veritats de forma massa contundent, i això ens ha portat a la barbàrie. A la segona meitat del XX es dedueix que per acabar amb els totalitarismes, cal afeblir la noció de veritat. Això que en principi volia ser alliberador no va tenir els efectes esperats pels seus teòrics.

Quins efectes negatius va tenir?

Després de la mort de Déu i la mort de l'home ha vingut la mort de la veritat. És un dels dogmes del pensament de la segona meitat del segle XX. Però en diluir la veritat, també s'acaba amb la noció de mentida. Ja se sap que els poderosos han usat sempre la mentida. Però abans jo podia denunciar-la, podia reclamar el meu dret a la veritat. Ara, en canvi, si s'ha acabat amb la veritat, no puc denunciar la mentida: tot és vàlid. No em puc rebel·lar. Qui té poder pot crear les seves pròpies veritats. Si no hi ha veritat, si tot són interpretacions igualment vàlides, no hi ha engany....

“Qui té poder pot crear les seves pròpies veritats”

El pensament postmodern ha resultat esterilitzant per a la Filosofia i per a les Ciències Socials?

Crec que sí, tot i que res més lluny de la seva intenció inicial. Però va tenir efectes negatius, tant per l'essència del seu pensament, com per la forma

del seu pensament. Si allò que defensem és que hem d'afeblir el pensament, que el nostre discurs no ha de pretendre objectivitat, i que només ens serveix de forma individual, i pensem que la filosofia no ha de trobar veritats, això produeix una certa infertilitat, una certa paràlisi... Si no crec en la veritat no perdre el temps buscant-la. Alguns dels teòrics del postmodernisme, com Deleuze o Baudrillard, tenen un estil tan fosc i enrevessat, que impedeix la seva efectivitat. L'estil elitista d'alguns acadèmics el que fa és bloquejar l'accés de la gent al coneixement.

A *Good bye, veritat*, denuncia que hi ha un retrocés del pensament crític... O fins i tot una renúncia voluntària a ell. Per què?

El retrocés del pensament crític va lligat a la pèrdua de confiança en el pensament. Hi ha un retrocés en totes les preses de posició que són fortes. Si jo he de relativitzar totes les meves posicions, això també suposa minvar el meu compromís polític i moral, i que les meves actuacions siguin menys decidides. La dissolució de la veritat, l'anarquisme epistemològic (el “tot s'hi val”) impossibilita d'establir uns certs mínims sobre els que definir un pensament crític.

“La postveritat ha produït desmobilització política”

I quins efectes ha tingut això per a la política?

La postveritat també ha marcat la política. Ha estat completament desmobilitzadora. Si no hi ha justícia, si totes les nocions de justícia valen, no tinc legitimitat per defensar la meua concepció. I deixo d'actuar.

Les xarxes socials no contribueixen al diàleg i la confrontació d'idees, segons *Good bye, veritat*...

És increïble, i jo crec que ningú hagués estat capaç de preveure-ho. Les xarxes socials tenen coses molt positives, i en els meus estudis hi recorro amb freqüència. Però també tenen un efecte negatiu. Contribueixen a crear la nostra pròpia bombolla, un espai en el que només hi entra allò que jo vull que hi entri, i això fa que ens reafirmem en les nostres opinions i ens blindem a les discrepàncies... Per altra banda, el pensament crític s'ha de basar en una reflexió seriosa, en un esforç... Cal llegir textos llargs, i llegir-los lentament. Però això va en contra de la cultura que s'està imposant. Per poder edificar un pensament complex cal una mica de calma, i un gran rigor. Això vol dir evolucionar poc a poc, llegir i rellegir. Això no es pot fer amb Twitter.

Molta gent diu que Trump és el màxim exponent de la postveritat. Hi està d'acord? És l'únic?

És innegable que Trump s'ha convertit en una icona de la postveritat, però és obvi que no és l'únic. Trump i Putin són casos paradigmàtics que jo uso molt en el llibre per il·lustrar què és la postveritat. Però en trobaríem molts altres casos arreu d'Europa, i fins i tot a Catalunya. Jo crec que s'infravalora a Trump i als seus assessors, com ja havia passat amb Reagan. Potser els esquemes dels polítics no acaben d'encaixar amb aquests personatges, com Putin, que han sabut usar estratègies inusuals que són molt efectives.

“S'hauria de veure com conjugar la llibertat d'informació amb el dret a no ser enganyats”

Per què creu que la postveritat atempta contra la democràcia?

La democràcia té alguns pilars irrenunciables, i un d'ells és la informació veraç. La base de la democràcia és la decisió lliure; però per prendre decisions lliures cal que es tingui informació fiable. Però si s'enganya als que tenen el dret a decidir, tota la resta del mecanisme estarà viciat des del principi, tot queda pervertit, desvirtuat... S'hauria de ser molt curós en aquest sentit. S'hauria de veure com conjugar la llibertat d'informació amb el dret a no ser enganyats. Qualsevol intent totalitari comença pel control de la informació... La manipulació de la informació distingeix una democràcia real de règims autoritaris o de pseudodemocràcies que en realitat no ho són. Democràcia no és només fer unes votacions o un referèndum, sinó que això es faci amb informació veraç.

La postveritat ha arribat a Catalunya?

Sí, estem en el món, per a allò bo i per a allò dolent. La postveritat ens ha arribat i ho ha fet a nivell de la política, sobretot. Alguns dels trets bàsics de la postveritat, com suprimir els arguments rigorosos i apel·lar a les emocions, són molt habituals en el nostre dia a dia. Es diu als teus el que volen sentir, qualifiqués als que s'oposen al teu pensament d'una manera que cohesioni el teu cos de seguidors... Dins els mateixos grups als que discrepen una mica, enlloc de tractar d'acollir-los, es tendeix a tractar-los de dissidents o de traïdors. Em sembla preocupant. Però no és excepcional. No som especials. Estem al món on estem i així és com vivim. És molt més difícil mobilitzar amb arguments que encomanar emocions.

La postveritat està de moda a certs cercles intel·lectuals. Sent que navega a contracorrent?

Aquest llibre el vaig escriure bàsicament pensant en els meus alumnes, i jo crec que a ells els resultarà d'utilitat. Però sovint em trobo a contracorrent en el món de la filosofia. I és curiós, perquè jo penso que els que més s'haurien de posicionar contra la postveritat haurien de ser els filòsofs. S'hi posicionen en contra historiadors, sociòlegs, científics... En canvi els filòsofs són els que més qüestionen la veritat. Però quan parlo amb gent de fora de l'àmbit filosòfic trobo a gent que sol estar més d'acord amb mi... Des d'alguns àmbits es comença a qüestionar seriosament la postveritat.